

SON § 57**Socialdepartementet remiss. Utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd**

SON 2020/475

SON/AU § 37

Socialnämndens beslut

- Socialnämnden i Region Gotland instämmer i förslaget utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd och till ändringar i socialförsäkringsbalken, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

I promemorian föreslås ändringar i socialförsäkringsbalken, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Ändringarna ska göra det möjligt för Försäkringskassan och kommunerna att neka en assistansberättigad utbetalning av ersättning för personlig assistans som utförts inom en yrkesmässig verksamhet utan tillstånd enligt 23 § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. I anslutning till detta föreslås ändringar som medför skyldighet för Försäkringskassan och kommunerna att informera Inspektionen för vård och omsorg när en enskild kan antas bedriva verksamhet med personlig assistans utan tillstånd. Inspektionen för vård och omsorg föreslås även få en skyldighet att informera berörda kommuner när ett tillstånd att bedriva personlig assistans återkallas. Inspektionen för vård och omsorg föreslås få större möjligheter att begära in information i tillsynsärenden. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2021.

Nuvarande bestämmelse om utbetalning när en kommun eller region inte anmält verksamheten till IVO föreslås lämnas oförändrad. Även nuvarande bestämmelse om utbetalning när en assistansberättigad som anställer sina egna assistenter inte anmält detta till IVO föreslås lämnas oförändrad.

Bedömning**Utbetalning ska inte ske om tillstånd saknas**

Promemorians förslag: Assistansersättning ska som huvudregel inte betalas ut för personlig assistans som har utförts i en enskild verksamhet som har bedrivits utan tillstånd. Om verksamheten under avtalstiden har haft ett tillstånd som återkallats, eller på annat sätt har upphört att gälla, ska ersättning ändå betalas ut för assistans som har utförts innan den assistansberättigade har underrättats om att verksamheten saknade tillstånd. Om det finns särskilda skäl ska ersättning för assistans få betalas ut även i andra fall där verksamheten saknar tillstånd. Rätten att neka utbetalning ska gälla både vid kommunalt ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans och vid statlig assistansersättning.

Region Gotland, Socialnämnden instämmer med att det endast ska vara möjligt att med assistansersättning eller ekonomiskt stöd för personlig assistans köpa tjänsten personlig assistans av en anordnare med tillstånd. När Försäkringskassan eller kommunen får information om att en anordnarens tillstånd att bedriva verksamhet har upphört att gälla ska Försäkringskassan eller kommunen underrätta den assistansberättigade om de ändrade förhållandena. Skyldigheten att underrätta den assistansberättigade ska motsvara den kommunikationsskyldighet som föreskrivs i 25 § förvaltningslagen (2017:900). Av 25 § förvaltningslagen framgår att myndigheten bestämmer hur underrättelse ska ske. Det finns inte skäl att ytterligare reglera hur underrättelsen ska lämnas.

Försummad anmälningsplikt ska inte leda till nekad utbetalning

Bedömning i promemorian: Det bör inte införas en bestämmelse som innebär att utbetalning av assistansersättning ska nekas i fall där en kommun eller region har försummat att anmäla till Inspektionen för vård och omsorg att den bedriver assistansverksamhet, eller i fall där en assistansberättigad som anställer sina egna personliga assistenter inte har anmält detta.

Region Gotland, Socialnämnden håller med om att ovanstående bestämmelse inte bör införas. Det framkommer i Promemorian att Kommuner och regioner som bedriver assistansverksamhet och assistansberättigade som själva anställer sina assistenter ska anmäla det till IVO (23 § fjärde och femte styckena LSS). Enligt 28 § LSS är det straffbelagt att som enskild anordnare bedriva verksamhet för personlig assistans utan tillstånd. Bestämmelsen om anmälningskyldighet är däremot inte sanktionerad med straff, utan har snarare karaktären av en ordningsföreskrift. Den enskilde har en långtgående rätt att anställa egna assistenter och kommunen har genom basansvaret en långtgående skyldighet att utföra assistans.

IVO ska underrätta Försäkringskassan och berörda kommuner om ett tillstånd återkallas

Promemorians förslag: Inspektionen för vård och omsorg ska underrätta Försäkringskassan och berörda kommuner om beslut att återkalla ett tillstånd för en enskild att bedriva verksamhet med personlig assistans eller att tillfälligt förbjuda sådan fortsatt verksamhet.

Region Gotland, Socialnämnden anser att det är av vikt att IVO bör åläggas att informera Försäkringskassan och berörda kommuner när ett tillstånd att bedriva assistans har dragits in. IVO informerar redan idag Försäkringskassan när ett tillstånd dragits in. Motsvarande sker inte med kommunerna då IVO inte har information om i vilka kommuner anordnarna bedriver verksamhet.

IVO ska ha rätt att begära information från tillståndshavare

Promemorians förslag: Den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska vara skyldig att på begäran

från Inspektionen för vård och omsorg lämna uppgifter som inspektionen kan behöva för att lämna underrättelser om beslut i ett tillsynsärende.

Region Gotland, Socialnämnden håller med om ovanstående. För att kunna fullgöra sin skyldighet att underrätta kommunerna om sina beslut måste IVO ha information om i vilka kommuner en granskad tillståndshavare bedriver verksamhet.

Försäkringskassan och kommuner ska anmäla verksamheter utan tillstånd

Promemorians förslag: Försäkringskassan ska anmäla till Inspektionen för vård och omsorg om det finns anledning att anta att en enskild bedriver verksamhet med personlig assistans utan tillstånd. Även kommuner ska ha i uppgift att anmäla till inspektionen om det finns anledning att anta någon bedriver sådan verksamhet utan tillstånd.

Region Gotland, Socialnämnden instämmer med att Försäkringskassan och kommunerna ska anmäla till inspektionen om det finns anledning att anta någon bedriver sådan verksamhet utan tillstånd. Och att det, som det står i promemorian, i paragraferna 110 kap. 42 a § SFB och 15 § 11 LSS bör införas en skyldighet för Försäkringskassan respektive kommunen att anmäla till IVO när det finns anledning att anta att någon bedriver verksamhet med personlig assistans utan tillstånd enligt 23 § LSS.

Assistansberättigade och anordnare ska få stöd i att utforma avtal om personlig assistans

Bedömning i promemorian: Regeringen bör lämna i uppdrag till Socialstyrelsen att i samråd med Försäkringskassan 1. analysera vilka frågor som kan vara viktiga för anordnaren och den assistansberättigade att reglera i ett avtal om köp av personlig assistans, och 2. ta fram information om betydelsen av att dokumentera avtalsvillkoren skriftligt.

Region Gotland, Socialnämnden håller med om att det för att minska risken för tvister och förbättra kvaliteten på den personliga assistansen är det viktigt att anordnare och den assistansberättigade får information om värdet av att skriftligen komma överens i frågor som exempelvis assistansens utformning, arbetsledaransvar, vad som gäller för utbildning av assistenterna, uppsägningstider samt anordnarens ansvar att se till att den har nödvändiga tillstånd för att bedriva verksamheten. Socialstyrelsen bör därför ges ett uppdrag att dels ta fram information om betydelsen av att skriftligen komma överens om vad tjänsten ska innehålla, dels lämna förslag på frågor som kan vara värdefulla att reglera mellan den assistansberättigade och anordnaren.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Promemorians förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 november 2021. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för personlig assistans som har utförts före ikraftträdandet.

Region Gotland, Socialnämnden har inget att tillägga.

Konsekvenser

Förslaget innebär att kommunerna med kort varsel, med hänvisning till kommunernas basansvar för insatsen personlig assistans, kan behöva anordna assistans för en person som anlitat en anordnare som blivit av med tillståndet. Denna beredskap bör kommunerna dock ha redan idag då samma situation kan uppstå av andra skäl. Förslaget bör inte medföra någon kostnad för kommunerna, eftersom de kan ta ut en avgift för den lämnade assistansen (18 § LSS). Förslaget innebär också att kommunen ska informera den assistansberättigade om detta så att hen kan byta anordnare alternativt anställa egna assistenter. Om inte anordnaren själv informerar den assistansberättigade om att tillståndet dragits in. Kommunens arbetsinsats för att göra detta bör dock vara liten, i de flesta fall kan informationen ges per telefon. Förslaget kan därmed vara förknippat med något ökade handläggningskostnader för kommunerna men dessa bedöms bli försumbara. Förslaget innebär en begränsning i kommunernas möjlighet att betala ut ersättning för personlig assistans och är därmed en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Denna inskränkning gäller dock bara utbetalningar till anordnare som saknar tillstånd och bedöms vara proportionerlig i förhållande till förslagets avsikt om att upprätthålla kravet på tillstånd för att bedriva verksamhet med personlig assistans.

Förslaget bedöms enligt uppgift från Försäkringskassan inte medföra några ökade kostnader för myndigheten då det till största delen innebär en återgång till tidigare hantering. Förslaget innebär också att Försäkringskassan ska informera den assistansberättigade om detta. Förslaget innebär vidare en anmälningsplikt för Försäkringskassan om det finns anledning att tro att assistans anordnas av en enskild som saknar tillstånd att bedriva verksamhet för personlig assistans. Denna uppgift bedöms kunna hanteras inom nuvarande uppdrag.

Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för jämställdheten mellan flickor och pojkar eller kvinnor och män. Förslaget i promemorian bedöms inte nämnvärt påverka barn annorlunda än vuxna. Förslaget bedöms gynna personliga assistenter genom att motverka att olämpliga anordnare bedriver verksamhet inom personlig assistans. Förslaget bedöms inte ge några ekonomiska konsekvenser för staten.

Det går inte att utesluta att förslaget i enskilda fall kan leda till en avtalstvist mellan anordnare och assistansberättigad i de fall den assistansberättigade nekas utbetalning av assistansersättning för att betala anordnaren för avtalad assistans. Denna risk bedöms vara liten. En assistansberättigad som anlitar en anordnare av personlig assistans ingår ett avtal om köp av tjänst av denne. Det finns idag inga formkrav i lag eller förordning gällande denna överenskommelse vilket kan innebära svårigheter för assistansberättigade att upprätta avtal på lämpligt sätt. Uppdraget till Socialstyrelsen och Försäkringskassan bedöms innebära att kunskapen hos såväl den assistansberättigade som anordnaren stärks samtidigt som det motverkar informationsasymmetri. På sikt borde det leda till bättre avtal och en mer välfungerande relation mellan assistansberättigad och anordnare.

Ärendets behandling under mötet

Therése Thomsson, myndighetschef, föredrar ärendet.

Ordförande yrkar att socialnämnden beslutar enligt arbetsutskottets förslag.

Beslutsunderlag

Promemoria om utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd S2020/09872 daterad 2020-12-23.

Tjänsteskrivelse, daterad 2021-01-18, SON 2020/475

Skickas till

s.remissvar@regeringskansliet.se med kopia till s.sof@regeringskansliet.se

Ange diarienummer: S2020/09872

Therese Thomsson, myndighetschef

Carina Westergren-Carlsson, avtalscontroller